

70-річчя члена-кореспондента НАН України Є.І. Паталахи

9 травня виповнилося сімдесят років відомому вченому-геологу члену-кореспонденту НАН України Євгену Івановичу Паталасі.

Народився Є.І. Паталаха в м. Ровеньках на Луганщині у родині службовця. В 1956 р. з відзнакою закінчив Новочеркаський політехнічний інститут за спеціальністю «геологія і розвідка корисних копалин». Ще студентом першого курсу майбутній учений прилучився до наукової роботи, зокрема брав участь у вивченні структур рудних полів, а його дипломний проект ґрунтувався виключно на результатах особистих польових досліджень. У ньому здійснено структурно-геологічний аналіз і дано прогнозну оцінку перспектив Озерного шеєлітового родовища у Південно-Чуйських Білках на Алтаї. Згодом ці матеріали були опубліковані в наукових працях інституту.

Протягом наступних кількох років Є.І. Паталаха розвідав два уранові об'єкти в Казахстані: сульфідно-смолкового («азіатського») — на території Семіпалатинського ядерного полігона і прожилкового («європейського») типів, при цьому були успішно використані елементи прогнозування.

З 1960 р. і аж до розпаду СРСР вчений працював в Інституті геології АН КазРСР. Тут він організував лабораторію структурно-тектонічного аналізу, яка започаткувала роботи щодо структурування території Казахстану з погляду металоґенії, магматизму, метаморфізму і седиментогенезу. Невдовзі вийшла друком його монографія, присвячена аналізу геодинаміки Казахстану (1980). Наступний етап — розробка основ вчення про тектонофації (тектонофаціальний аналіз) як концепції і методу складання високоінформативних структурно-тектонічних карт з елементами метаморфізму, реології тощо. Цей метод дістав високу оцінку фахівців і був визнаний одним з найперспективніших щодо пошуку родовищ корисних копалин. Тектонофаціальний аналіз по суті зумовив інтенсивні спеціалізовані структурно-тектонічні дослідження (як в СРСР, так і за кордоном) з широким використанням кількісних методів і реології. У 1985 р. Є.І. Паталаха був удостоєний Державної премії СРСР.

Чи не найвагомішим результатом наукового пошуку, до якого причетний Є.І. Паталаха, стало складання багатокольорової тектонофаціальної карти СРСР масштабу 1:2500000 як основи металоґенічного районування і прогнозу (1992). Цією працею було закладено фундамент школи структурного аналізу. Основи нової концепції ввійшли до підручників для вищих навчальних закладів не тільки близького, а й далекого зарубіжжя.

Казахстанський етап у творчій біографії вченого був дуже насичений подіями. Він захистив кандидатську, а згодом і докторську дисертації. Його обрали членом-кореспондентом Академії наук Казахстану. Серед здобутків цього періоду — відкриття та обґрунтування ефекту в'язкісної інверсії — механізму антиізостатичного підняття малов'язких тіл у земній корі, який нині використовується для пояснення процесу так званої ексгумації високобаричних метаморфічних фацій.

У 1992 р. Євген Іванович повертається в Україну. Тут він продовжує дослідження на базі структурно-тектонічного (геодинамічного) підходу. У центрі уваги вченого — передусім

відносно мало вивчені крайові прогини (зокрема акваторія Чорного моря) як найважливіший тектонотип, з яким пов'язані основні перспективи пошуку вуглеводневої сировини.

Протягом останнього десятиліття вчений активно розвиває новий науковий напрям — геодинамічне чисельне моделювання геологічних структур як основа прогнозу. До досліджень залучено ряд академічних і галузевих інститутів. Роботи проводяться у Переддобруджі, Карпатах, Криму, в Чорному морі, Дніпровсько-Донецькій западині. По суті, охоплено весь фанерозой території України.

У 2000 р. член-кореспондент НАН Республіки Казахстан Є.І. Паталаха стає членом-кореспондентом НАН України.

Перу вченого належить майже 500 публікацій. З них 20 монографій, присвячених найактуальнішим проблемам геології, геофізики, геодинаміки. Тільки за останні два роки вийшли друком дві його праці — «Проблема краевих прогибов и прогноз УВ» та «Элементы геодинамики Карпат. Прогноз УВ и сейсмоопасности».

Чимало уваги вчений приділяє вихованню молоді зміни. Серед його учнів близько тридцяти кандидатів і докторів наук.

Є.І. Паталаха веде активну науково-організаційну роботу як завідувач відділу геодинаміки Відділення морської геології та осадочного рудоутворення Національного науково-природничого музею НАН України. Він є членом міжнародних тектонічних комітетів (МТК, IASTG та ін.), головою вченої ради при Відділенні наук про Землю НАН України.

Наукова громадськість, колеги та учні палко вітають Євгена Івановича з ювілеєм, зичать здоров'я, творчого неспокою, нових здобутків.